

6. URL: https://www.allazimuth.com/wp-content/uploads/2018/02/1-Alev-Yemenici-All-Azimuth-Jan2016.pdf?fbclid=IwAR0NMvmg_3UYG6GoW0eQITbGk9SIog7HOu3PjxoTTQhwl79oCUnpuaGS1H4

УДК 327(477:560)

Дацків І. Б.
доктор історичних наук, професор
професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету

УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ У 1917-1921 РР.

В умовах глобалізації міжнародних відносин для новопосталих незалежних держав здобуття дипломатичного визнання з боку світового співтовариства стає чи не найвагомим чинником утвердження та зміцнення їхньої суверенності, що є закономірним явищем логіки історії, передусім, стосовно тих держав, які виокремилися з колишніх великих і малих імперій.

Українсько-турецьке зближення за новітніх часів розпочалося задовго до відновлення Україною своєї державності на початку ХХ ст. Поштовхом до цього послугував початок Першої світової війни, коли давні прагнення українців до відродження власної державності переплелися зі стратегічними військово-політичними та господарськими інтересами Центральних держав загалом і Османської імперії зокрема [1, с. 19].

З приходом до влади П. Скоропадського внаслідок державного перевороту 29 квітня 1918 р., утворилась Українська Держава у формі гетьманату. Гетьман П. Скоропадський, його уряд і зовнішньополітичне відомство, стоячи на ґрунті міжнародно-правової практики підтвердили та визнали чинними успадковані від попереднього керівництва Української Центральної Ради міжнародні угоди та зобов'язання [2, с. 232].

Влада Української Держави ухвалила рішення щодо відкликання призначених Центральною Радою дипломатичних представників Української Народної Республіки. У травні 1918 р. М. Левитського посла у Туреччині було відправлено у відставку. До середини червня посольством Української Держави в Туреччині керував М. Вовк-Вовченко, а потім П. Чикаленко. 10 липня 1918 р. послом до Туреччини було призначено юриста О. Кістяковського, на ім'я якого навіть вже було підготовлені вірчі грамоти. Однак, із певних причин він так і не виїхав до

Туреччини [3, с. 271]. Відтак довелося відмінити дане призначення та шукати іншого кандидата на посланця до Туреччини.

21 жовтня 1918 р. на цю посаду було призначено М. Суковкіна. Крім нього до штату посольства теж увійшли радник Л. Кобилянський, секретарі М. Любимський та князь В. Тенішев, старші урядовці Х. Пономаренко та О. Хоруженко, молодший канцелярський урядовець Я. Москаленко, перекладач Ю. Стеблин-Каменський, військовий аташе полковник В. Васильєв і військово-морський аташе О.Зарудний [4, с. 9–10].

Українська дипломатична місія прибула до столиці Туреччини 1 листопада 1918 р. Першим візитом М. Суковкіна були відвідини Міністерства закордонних справ Османської імперії, послів Німеччини, Австро-Угорщини та Болгарії. Згодом він відвідав османського великого візиря та султана. Турецький султан Мегомед VI прийняв українців із великими почестями, досить приязно привітав посла М. Суковкіна, а потім й особисто кожного з членів представництва, заявивши, що «дуже радий був пізнати нас і бажає нам доброго життя в своїй державі» [5, с. 360; 6].

З даного приводу слушно наголосив турецький дослідник Акдес Німет Курат, який писав: «Хоча після укладення Брестського мирового договору тісні взаємини між Україною та Туреччиною проіснували короткий час, значення цієї події знаходило відгук ще досить тривалий час в середовищі українських націоналістів. Позиція Туреччини згадувалася з вдячністю. Ця угода дійсно пов'язувала обидві країни щирими зв'язками. Незважаючи на пізніше «розрекламований» Договір про дружбу та братерство між Анкарським урядом та УРСР, він ніколи по своєму значенню не дорівнюватиме Брест-Литовському договору» [7, с. 395].

Турецький посол Ахмед Мухтар-бей Моллаогли прибув до Києва під час перебування гетьмана П. Скоропадського з офіційним візитом до Німеччини, тож вірчі грамоти він вручив представникам уряду Української Держави прем'єр-міністрові Ф.Лизогубу. У другій половині вересня 1918 р. на урочистому прийомі у гетьмана побував дипломатичний представник Османської імперії. По прибутті до палацу гетьмана, дипломатів тепло зустріли представники П. Скоропадського.

З приходом до влади Директорії УНР до Туреччини було призначено нового посла О. Лотоцького. Дипломати УНР прибули до Істамбула 23 квітня 1919 р. і відразу стикнулася зі труднощами, що були зумовлені не лише стриманим ставленням до них турецької влади, а й з боку представників країн-переможців – Антанти. Ось як згадував про початки роботи посольства УНР в Туреччині сам О.Лотоцький: «Негативна постава союзної військової влади, невільне положення турецького правительства під союзною окупацією, деструктивна чинність б. українського посла – все це утворювало обставини дуже несприятливі для діяльності і в першу чергу для самого існування української дипломатичної

репрезентації» [8, с.38]. Проте, представникам українського посольства вдалося домогтися свого визнання де-факто турецькою владою, адже О. Лотоцький цілком обгрунтовано вважав, що «Туреччина така ж натуральна союзниця України на півдні, як Польща – на заході» [4, с.12].

Загалом українська дипломатична місія в Туреччині проіснувала до 1920 р., після чого, через недостатній обсяг фінансування, була розформована. Проте доречно зазначити, що Туреччина на той час була не лише стратегічним політичним союзником України, а й потенційно важливим економічним партнером для Києва у причорноморському регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гай-Нижник П. П. Українська дипломатія й міжнародна фінансова політика урядів Центральної Ради, Української Держави (Гетьманату) та Директорії УНР (1917–1922 рр.). К.: Дуліби, 2016. 532 с.
2. Дацків І. Б. Українська дипломатія (1917–1923 рр.): монографія. Тернопіль, КРОК, 2013. 621 с.
3. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914– 1920 рр.). К.: Темпора, 2007. 632 с.
4. Гай-Нижник П. П. Україна–Туреччина: становлення міждержавних і дипломатичних взаємин (1917–1921 рр.). *Гілея*. 2020. Вип.157 (№ 6-9). Ч.1. Історичні науки. С. 7–16.
5. Головченко В. І. Суковкін Михайло Акінфійович. *Українська дипломатична енциклопедія*. Т. 2. К.: Знання України, 2004.
6. Кобилянський Л. Українське посольство в Туреччині. *Нова Україна*. 1925. Черв. – лип.
7. Kurat A. Türkiye ve Rusya. XVIII. yüzyıl sonundan Kurtulus Savaşına kadar Türk-Rus ilişkileri (1798–1919). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya yayınları: 1980. 762 s.
8. Лотоцький О. Сторінки минулого. Ч. 4: В Царгороді. Баунд-Брук, 1966. С. 38.